

Ekonomске posledice propadanja kulturne krajine

Neposredni in posredni vplivi opuščanja kmetovanja

Uvod – različni sektorji gospodarstva

- Kmetijstvo spada med primarne sektorje ustvarjanja vrednosti (skupaj z ribištvom, lovom, ...) (John Smith, Bogastvo narodov, 1776);
- Primarni sektorji so temelj za vse ostale gospodarske sektorje, so t.i. aktivatorji (enablers);
- Ohranjanje kmetijstva (vseh primarnih sektorjev) mora biti ena od glavnih točk, ko se pogovarjamo o odpornosti družbe na šoke.

Uvod – Ustava Republike Slovenije

33. člen

(pravica do zasebne lastnine in dedovanja)

Zagotovljena je pravica do zasebne lastnine in dedovanja.

67. člen

(lastnina)

Zakon določa način pridobivanja in **uživanja lastnine tako, da je zagotovljena njena gospodarska, socialna in ekološka funkcija.**

Zakon določa način in pogoje dedovanja.

69. člen

(razlastitev)

Lastninska pravica na nepremičnini **se lahko v javno korist odvzame ali omeji proti nadomestilu** v naravi ali proti odškodnini pod pogoji, ki jih določa zakon.

74. člen

(podjetništvo)

Gospodarska pobuda je svobodna.

Zakon določa pogoje za ustanavljanje gospodarskih organizacij. **Gospodarska dejavnost se ne sme izvajati v nasprotju z javno koristjo.**

Prepovedana so dejanja nelojalne konkurence in dejanja, ki v nasprotju z zakonom omejujejo konkurenco.

<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1>

Primer

- Kmetija iz Bleda obdeluje 23,61ha kmetijskih zemljišč in 22,87ha gozda. Kmetijske površine so 11,81ha trajni travnik in 11,80ha planina Stara Pokljuka (900m n.m.v.), katero oživljajo, čistijo in širijo zadnjih 30 let.
- Ukvarja se z rejo ovac avtohtone Jezersko solčavska pasme (vključen v program reje od 1994). Planina varovana z 1,3m pleteno kovinsko mrežo (dolžine 6,2km) in tremi pastirskimi psi.
- V letu 2023 trije napadi volka na čredo na planini. Vsled zadnjega napada jeseni 2023 nosilec kmetije sprejel odločitev, da zmanjša število živali na 30 (od prej skupno preko 100), in jih pase le neposredno ob kmetiji, v dolini, in zapusti planino.
- Posledično izstop iz GEN PAS, KOPOP in ZVE_PAST zaradi višje sile.

IZGUBE

Pri propadu kulturne krajine lahko izločimo tri vidike:

- Izpad neposrednega prihodka iz kmetovanja;
- Izguba premoženja, ki se je ustvarjalo skozi desetletja;
- Posredna škoda propada kulturne krajine na drugo gospodarstvo (predvsem turizem).

Škoda za kmetijo zaradi opuščanja kmetovanja

- Neto sedanja vrednost izpada bodočih prihodkov iz osnovne dejavnosti in iz nadomestil ob 4% diskontni stopnji je $67.439 + 95.106 = 162.545$ EUR
- Neto sedanja vrednost (disk.st.4%) v preteklosti opravljenega dela za vzpostavitev kulturne krajine je 249.700 EUR (oziroma ~ 12.500 EUR/ha)
- Vrednost zavržene proizvodne kapacitete proizvodnih sredstev je 25.000 EUR.

V primeru ene same kmetije, ki zmanjša obseg kmetovanja zaradi vpliva velikih zveri, je povzročena škoda za družbo vsaj 437.245 EUR.

Vrednost ohranjanja avtohtone pasme je ne-izračunljiva.

Zaraščanje planin (škoda za družbo 1)

I FEEL
SLOVENIA

Doživetja

Destinacije

Potovalni načrt

Kateri kotiček
Slovenije bi želeli
odkriti danes?

Vpišite izbrano destinacijo za več informacij o aktivnostih.

Bled, Piran, Ljubljana, Postojna, Ptuj, Maribor, ...

Kdo je Alma?

Viri:
(*) Spletna stran Slovenske turistične organizacije; www.slovenia.info

Zaraščanje planin (škoda za družbo 2)

- (*) Za območje Triglavskega narodnega parka, ki vključuje osem občin (Bled, Bohinj, Bovec, Gorje, Jesenice, Kobarid, Kranjska Gora in Tolmin) podatki kažejo, da se je od leta 2010, ko beležimo približno 1.500.000 nočitev, v letu 2019 število nočitev povečalo na 3.500.000.
- (**) **Območja z velikim deležem zelenih površin in relativno ohranjeno prvobitno podobo postajajo alternativa** vse bolj umetnemu svetu, ki nastaja v gosteje poseljenih območjih.....**Planine so ključni element kulturne krajine** v narodnem parku. **Ohranjanje prepleta gozdne in kmetijske rabe je lahko pomembna priložnost tako za turizem kot za ohranjanje biotske raznovrstnosti**, saj so te oblike v slovenskem prostoru redkost....Zaradi opuščanja kmetijske dejavnosti so se marsikatera kmetijska zemljišča v preteklih desetletjih zarasla z gozdovi [181].....Na največje omejitve pri vnovičnem oživljanju planin naletimo v prvem varstvenem območju narodnega parka.... V primeru zaraščanja teh površin je novonastali gozd praviloma uvrščen v kategorijo varovalnih gozdov, kar pomeni glavno težavo in tudi oviro pri vnovični revitalizaciji planine. Varovalni status gozdov onemogoča izvedbo krčitev brez predhodne spremembe predpisa [159].

Viri:

(*) <https://www.tnp.si/sl/javni-zavod/medijsko-sredisce/novice/novica/79/javna-predstavitev-celovitega-spremljanja-obiska-v-triglavskem-narodnem-parku.html>

(**) Pomen in večnamenska raba gozdov; Tina Simončič, Andrej Gartner, Andrej Arih in Dragan Matijašić; 9.poglavje v GOZDOVI v Triglavskem narodnem parku : ekologija in upravljanje / [urednik Aleš Poljanec]. - Ljubljana : Zavod za gozdove Slovenije : Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Biotehniška fakulteta ; Bled : Triglavski narodni park, 2015

Zaraščanje planin (škoda za družbo 3)

- Če kot povprečno ceno nočitve vzamemo povprečje občin Bovec, Bled in Kranjska Gora, ki za leto 2023 znaša 166,83EUR (*) na noč;
- **Če** zaradi zaraščanja krajine predpostavimo **izpad le 5% nočitev** na letni ravni **v TNP** (pozor, to ne pomeni, da predvidevamo upad nočitev, ampak le, da jih bo zaradi neurejene krajine 5% manj, kot bi jih sicer bilo, in za osnovo vzamemo število nočitev v občinah v TNP leta 2023)
- 5% od 3,5milijona nočitev = 175 tisoč nočitev manj, kar pomeni 29,195 M EUR letnega izpada prilivov le iz naslova nočitev v TNP.
- Neto sedanja vrednost (4% disk.st.) te izgube je **503.630.469,88 €**

Viri:

(*) <https://www.sobodajalstvo.si/nasveti/koliko-se-je-zasluzilo-s-turisticnim-oddajanjem-nastanitev-v-letu-2023>

(**) <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/42>

HVALA

goran@vahta.eu

Izpad prihodka iz naslova osnovne dejavnosti

- 40 jagnjet povprečne končne mase 29,78kg
- Povprečna prodajna cena kg žive teže leta 2023 3,30 EUR/kg (vir SURS, KIS, Prva ocena stanja v kmetijstvu 2023)
- Letni neposredni izpad 3.930 EUR

Upad prihodka iz podpor

- Iz GEN PAS, KOPOP in ZVE_PAST letni izpad približno 5.500 EUR.

Izguba premoženja

Izguba planine

- Ena oseba z ročnim delom (in s pomočjo drobnice) vzpostavi v normalno rabo približno 0,66ha planine (v 30 letih 20ha).
- Minimalna plača za 2023 znaša 1.203,35 EUR/mesec, letni strošek 14.440,20 EUR.
- Z opustitvijo planine se zavrže vrednost 30 letnega dela.

Neproductivna proizvodna sredstva

- Zaradi opuščanja kmetovanja ostanejo neproductivna proizvodna sredstva na kmetiji: ograje, hlev s senikom na planini (140m²) del hleva v dolini, starejša kmetijska mehanizacija, itd.
- Ocenjena vrednost zavržene proizvodne kapacitete proizvodnih sredstev je 25.000 EUR.

Finančne posledice opuščanja kmetovanja

- Upad prihodka iz osnovne dejavnosti;
- Upad prihodka iz podpor;
- Zaraščanje planine (propad kulturne krajine) – za lastnika in za družbo;
- Zmanjšanje vzreje avtohtone pasme;
- Neproduktivna proizvodna sredstva.